

Miten työeläkevakuuttajia Suomessa valvotaan?

Suomen Pankin rahamuseo 16.4.2013

Johdon neuvonantaja Erkki Rajaniemi

- Aihe laaja ja heterogeeninen
 - Esityksen tilastomateriaalin on tuottanut Työeläkevakuuttajat Tela ry
- Useita työeläkejärjestelmiä
 - Yksityisen alan työeläkevakuuttaminen
 - Julkisen alan työeläkevakuuttaminen
- Yksityinen ala
 - Vakuutettuina yksityisen alan työntekijät, merimiehet, yrittäjät ja maatalousyrittäjät
- Julkinen ala
 - Vakuutettuina kunnan, valtion ja kirkon työntekijät

- Työeläkejärjestelmät ovat lakisääteisiä, pakollisia, koko työssä käyvän väestön kattavia ja etuusperusteisia järjestelmiä
- Vuoden 2005 jälkeen työeläke-etuuksia koskevat säännökset yksityisillä ja julkisilla aloilla ovat lähes yhdenmukaiset. Erot tulevat hallinto ja sääntelymalleissa
- Julkisen alan työeläkejärjestelmät rajattu esityksen ulkopuolelle
 - Ei hajautettua toimeenpanorakennetta, ei kilpailua, ei sijoittamissäännöstöä

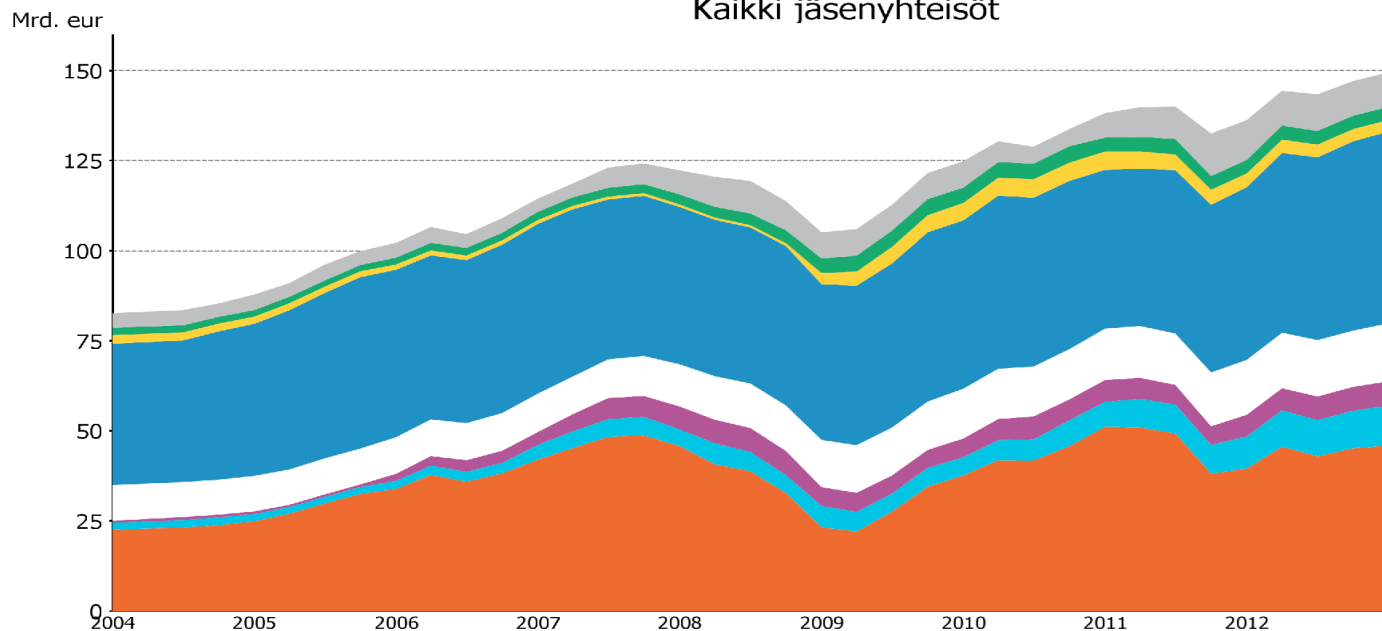

- Yksityisen alan työeläkejärjestelmä
 - vakuutettuja noin 1,9 miljoonaa henkilöä
 - eläkkeensaajia noin 1,2 miljoonaa henkilöä
 - sijoitusvarallisuus on noin 100 miljardia euroa ja vakuutusmaksutulo noin 12 miljardia euroa vuodessa
 - sosiaaliturvan toimeenpano on järjestetty työeläkevakuutusyhtiöiden, eläkesäätiöiden, eläkekassojen ja erityiseläkelaitosten, eli niin sanotun ”hajautetun toimeenpanojärjestelmän” kautta
- Työeläkevakuutusyhtiöiden toiminta kattaa vakuutusmaksutulolla mitaten noin 95 prosenttia hajautetun toimeenpanojärjestelmän toiminnasta → Noin 60 % kaikista rahastoiduista varoista on työeläkeyhtiöiden hallinnoimia

Miksi valvontaa?

Sijoituskanta 2004 - 2012
Kaikki jäsenyhteisöt

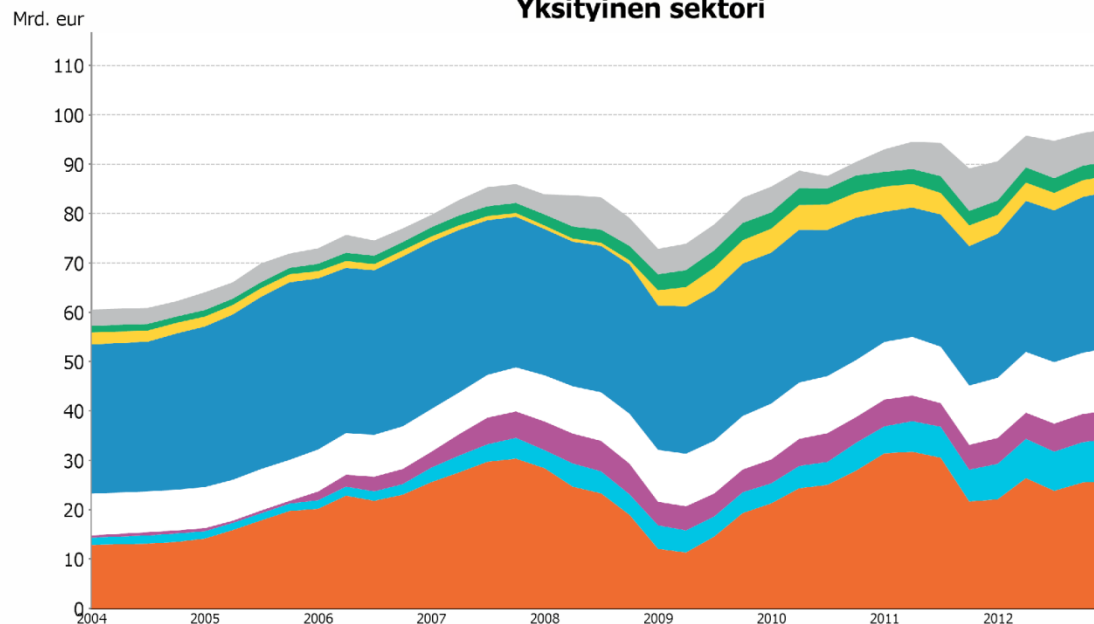

	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012
RAHAMARKKINASIOITUKSET	4,3	4,1	3,7	6,7	7,2	7,3	6,8	11,1	9,6
SIOITUSLAINAT	1,8	1,9	2,3	2,8	4,1	4,2	3,8	3,7	3,6
TYEL-TAKAISINLAINAT	2,0	1,5	1,1	0,7	3,1	4,9	5,1	3,8	3,2
JOUKKOVELKAKIRJAT JA VVK:T	42,2	46,4	47,1	43,7	43,2	46,7	44,1	47,9	53,2
KIINTEISTÖT JA -OSAKKEET	9,8	10,2	10,6	11,7	13,1	13,8	14,3	15,2	16,1
HEDGE -RAHASTOT	0,8	1,9	3,6	6,4	5,2	5,2	6,0	6,0	6,7
MUUT OSAKESIOITUKSET	2,0	2,2	4,1	4,6	5,9	5,1	6,9	9,0	11,1
NOTEERATUT OSAKKEET (ML.RAH)	25,0	33,9	42,0	45,8	23,3	37,7	51,2	39,6	46,0
Yhteensä	87,9	102,2	114,5	122,4	105,1	124,9	138,2	136,3	149,6

Yksityisen alan työeläkejärjestelmän sijoitusvarat

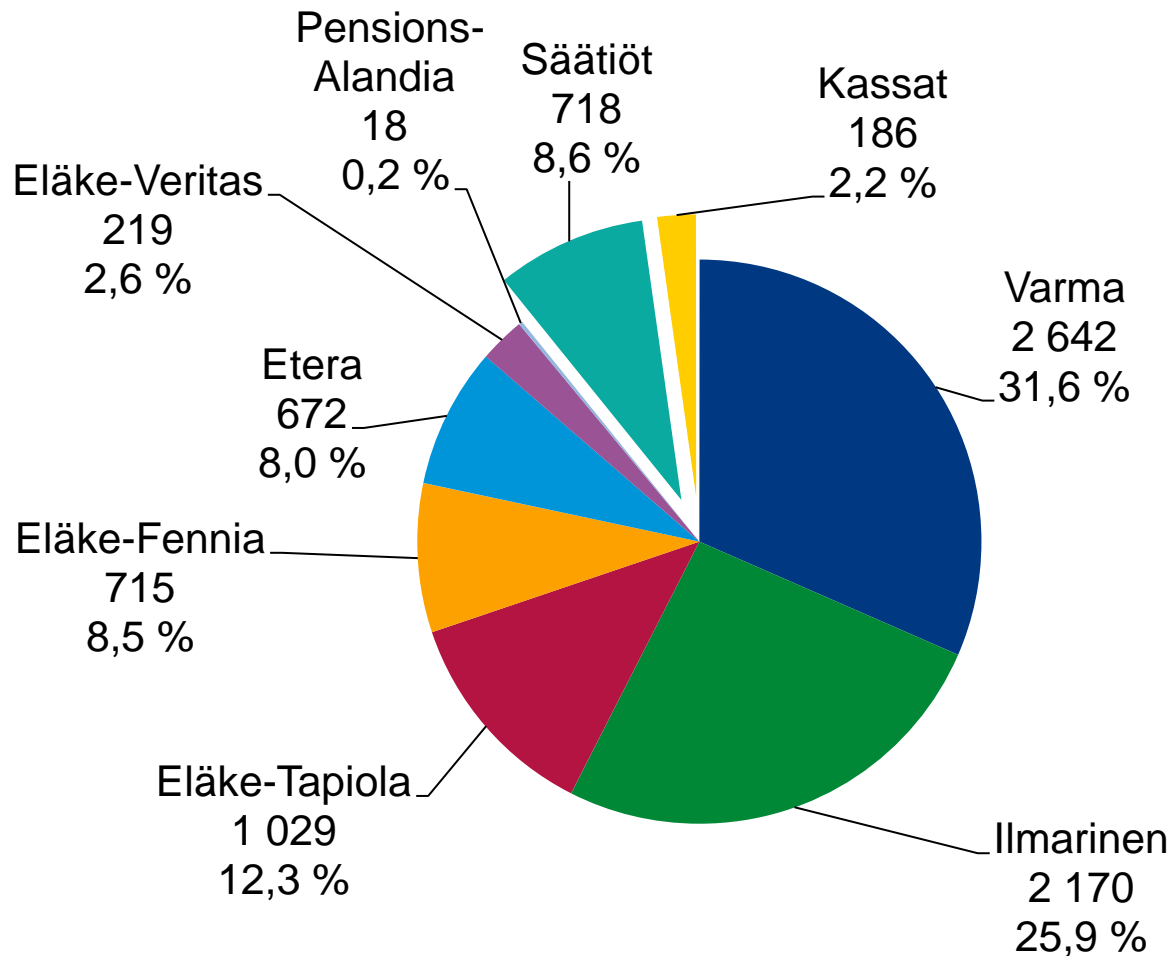

Sijoituskanta 2004 - 2012
Yksityinen sektori

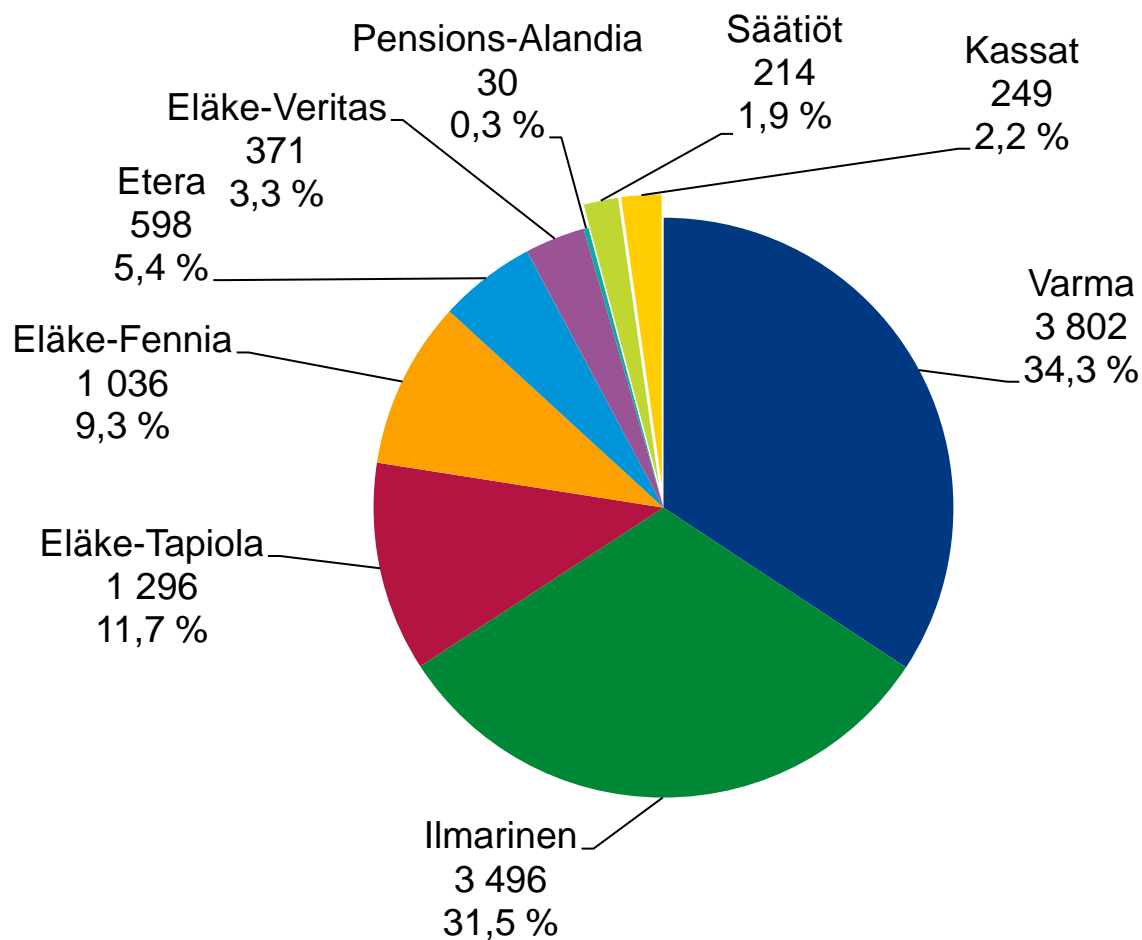

	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012
RAHAMARKKINASIOITUKSET	3,6	3,1	2,5	4,1	5,2	5,2	4,6	8,0	6,6
SIOITUSLAINAT	1,3	1,5	1,9	2,3	3,2	3,3	3,0	2,9	2,9
TYEL-TAKAISINLAINAT	2,0	1,5	1,1	0,7	3,1	4,9	5,1	3,8	3,2
JOUKKOVELKAKIRJAT JA VVK:T	32,5	34,7	33,9	29,6	29,3	30,6	26,4	29,2	31,7
KIINTEISTÖT JA -OSAKKEET	8,3	8,5	8,7	9,4	10,5	11,3	11,7	12,2	12,8
HEDGE -RAHASTOT	0,6	1,8	3,2	5,8	4,8	4,8	5,4	5,2	5,7
MUUT OSAKESIOITUKSET	1,5	1,7	2,9	3,7	4,8	4,1	5,5	7,2	8,6
NOTEERATUT OSAKKEET (ML. RAH)	14,2	20,2	25,6	28,4	12,1	21,3	31,4	22,1	25,8
Yhteensä	64,1	73,0	79,7	83,9	72,9	85,5	93,0	90,6	97,3

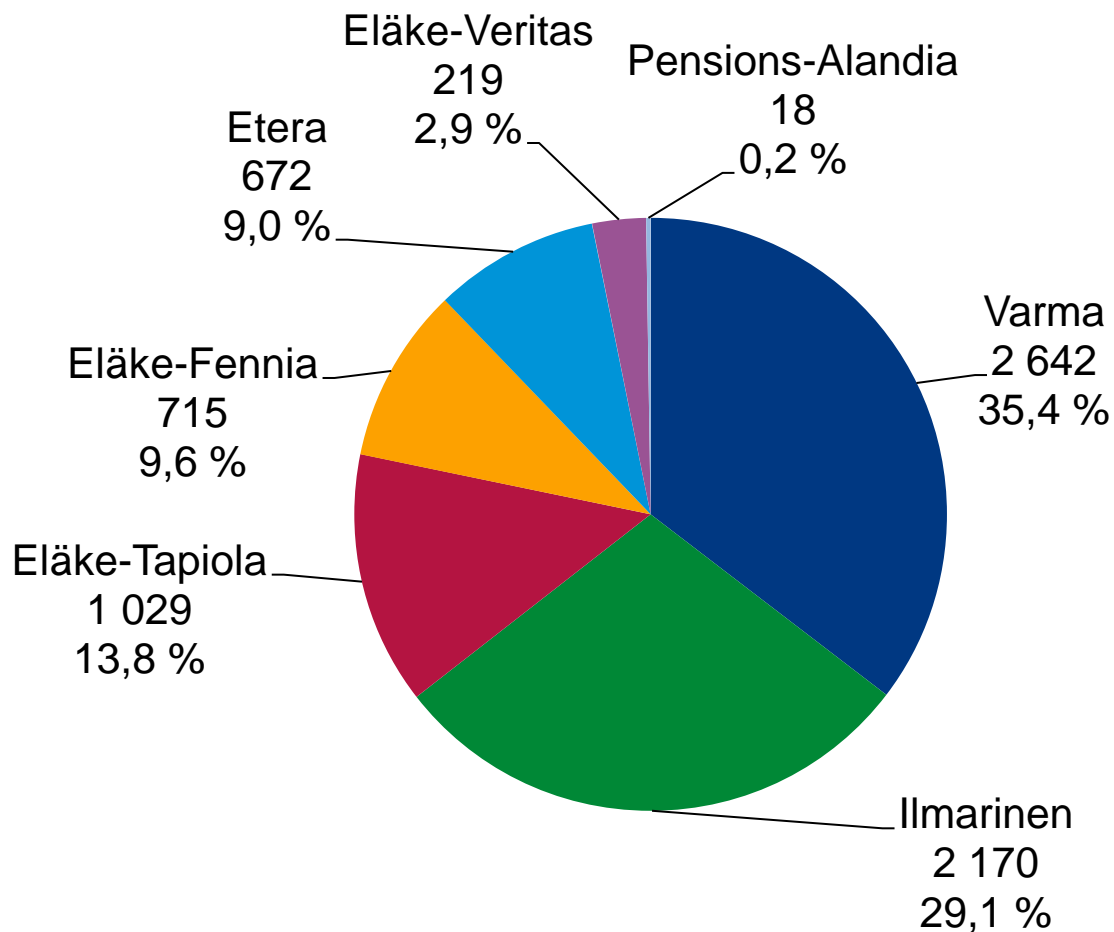
Yksityisen alan työeläkemarkkina TyEL-maksutulon valossa vuonna 2005 – yhtiöt, säätiöt ja kassat

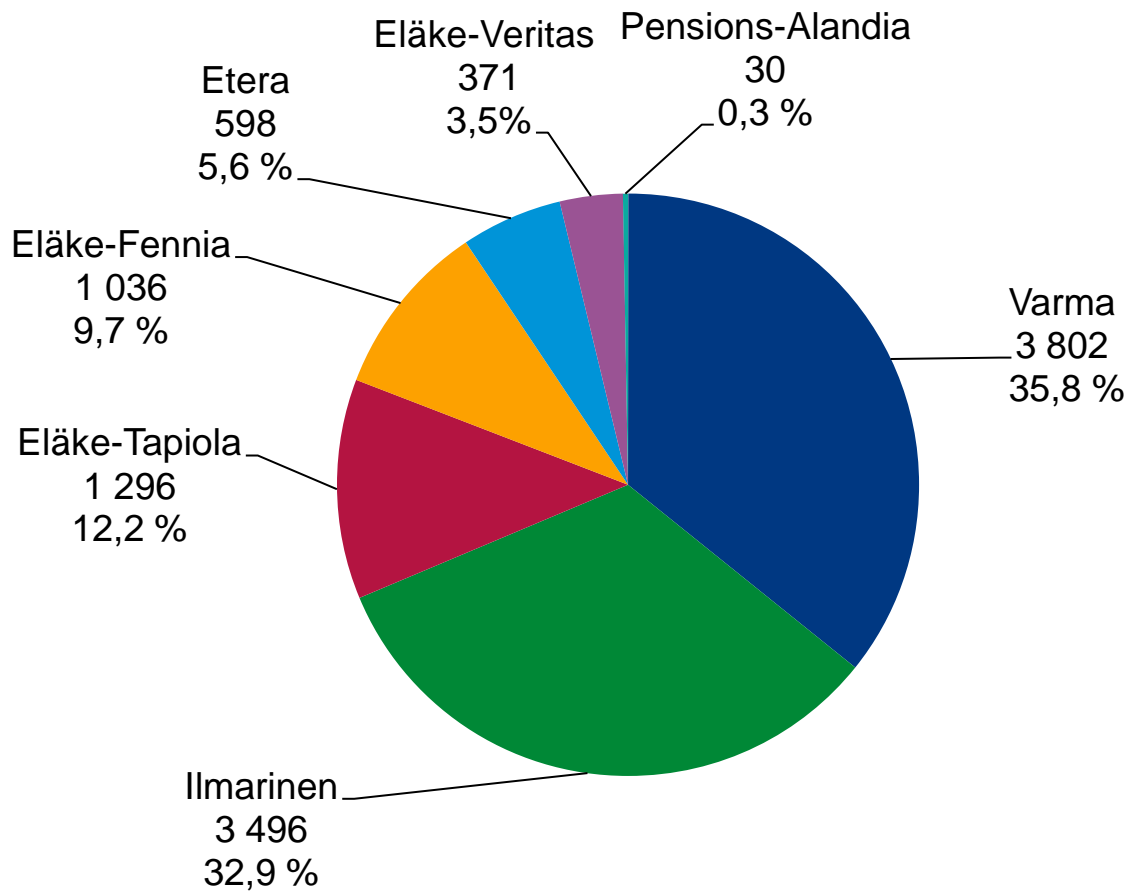
Yksityisen alan työeläkemarkkina TyEL-maksutulon valossa vuonna 2011 – yhtiöt, säätiöt ja kassat

Yhtiömarkkinat TyEL-maksutulon valossa 2005 – yhtiöt

Yhtiömarkkinat TyEL-maksutulon valossa 2011 – yhtiöt

Miten työeläkeyhtiöitä valvotaan?

- Sosiaaliturvan toimeenpano – laajennettu yhteiskuntavastuu – oikeusteoriassa mainitaan valvontaongelma
- Sisäinen valvonta
- Ulkoinen valvonta
 - Tilintarkastusvalvonta
 - Viranomaisvalvonta
- Muu valvonta

- Prosessi, jonka avulla pyritään varmistamaan esimerkiksi:
 - Asetettujen tavoitteiden ja päämäärien saavuttaminen
 - Resurssien tehokas kohdentaminen
 - Toimintariskien hallinta
 - Informaation luotettavuus
 - Normiston noudattaminen
 - Hallintoelinten päätösten, suunnitelmien, sääntöjen ja menettelytapojen noudattaminen

■ Sisäinen valvonta

- Kattaa erityisesti hallinnon ja talouden prosessit mutta myös yhtiön muun toiminnan
- Sisäiseen valvontaan kuuluvat sisäiset raportointijärjestelmät ja compliance

■ Riskienhallinta

- Riskienhallinta on liiketoimintariskien tunnistamista ja valvontaa
- Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa. Se on prosessi, jonka avulla pyritään:
 - estämään uhkaavien riskien toteutuminen,
 - pitämään toteutuvien riskien vahingot mahdollisimman pieninä ja
 - turvaamaan toiminnan jatkuvuus
- Riskienhallintaan kuuluvat riskienhallintajärjestelmät, vastuullisen vakuutusmatemaatikon toiminta sekä yhtiöiden riskienhallintavaliokunta

■ Sisäinen tarkastus arvioi sisäistä valvontaa

■ ”Omistajavalvonta”

- Työeläkeyhtiöissä ei ole oman ja vieraan pääoman sijoittajia samaan tapaan, kuin kaupallisiin perusteiden toimivissa osakeyhtiöissä
 - Rahoitusrakenteen erilaisuutta voi selittää esim. työeläkeyhtiöiden yhteiskunnallisella tehtävällä
 - Työeläkeyhtiöissä ei ole olemassa sellaista perinteistä sijoittajaa, jolle pitäisi keskittää yleisen rahoitusteorian osoittama kontrollivalta
 - Oman ja vieraan pääoman kontrolli onkin työeläkeyhtiöissä korvattu muulla kontrollilla
- Yhtiöoikeudellinen kontrolli keskitetty työmarkkinakeskusjärjestöille
= Työeläkeyhtiöiden hallinnon ja kontrollimekanismin keskeisin tunnuspiirre

■ Tilintarkastusvalvonta

- Laillisuusvalvontaa
- Keskeinen väline tilinpäätösraportoinnin oikeellisuuden ja avoimuuden varmistamisessa sekä markkinoiden luotettavuuden takaamisessa
- Tärkeä osa yritysten hallinto- ja ohjausjärjestelmää. Tilintarkastajien tarkastamien taloudellisten tietojen uskottavuus on merkittävää paitsi julkisen kaupankäynnin kohteena oleville yrityksille, myös muille yhteisöille
- Tilintarkastaja toimii ensisijaisesti yhteisön omistajien tai jäsenten intressissä, mutta tilintarkastuksesta hyötyvät myös muut sidosryhmät, kuten velkojat ja viranomaiset

- Viranomaisvalvonta/Finanssivalvonta
 - Fiva on työeläkeyhtiöiden toiminnan pääasiallinen viranomaisvalvoja
 - Valvonta on laillisuusvalvontaa, ei tarkoituksenmukaisuusvalvontaa
 - Fivan toiminnan yleisinä tavoitteina ovat:
 - Luottamuksen turvaaminen yleisiin finanssimarkkinoihin
 - Markkinoiden ja niillä toimivien ”vakaa toiminta”
 - Vakuutettujen etujen turvaaminen
 - Fivan tehtävänä on:
 - Valvoa
 - Edistää hyvien menettelytapojen noudattamista finanssimarkkinoilla ja yleisön tietämystä finanssimarkkinoista

- Viranomaisvalvonta/Finanssivalvonta
 - Kategorisesti ilmaistuna valvonta on sen valvomista, että
 - työeläkeyhtiöt noudattavat, mitä vakuutuslainsäädännössä ja sen perusteella annetussa normistossa on säädetty sekä
 - toimilupiensa ehtoja
 - Edellä esitetty tarkoittaa erityisesti
 - vakavaraisuuden
 - hallinnon ja
 - hyvän vakuutustavan valvontaa
 - Lisäksi Fiva valvoo työeläkeyhtiöiden kilpailuolosuhteita, selvittää kilpailunrajoituksia ja niihin liittyviä vakuutettujen etuja

- Viranomaisvalvonta/Finanssivalvonta
 - Käytännön valvonta voidaan jakaa perustamisvaiheen valvontaan, jatkuvaan valvontaan ja erityistapausvalvontaan
 - Fiva arvioi työeläkeyhtiöiden toiminnan säännöllisin väliajoin valvojan arviolla, jossa käydään läpi esimerkiksi:
 - Luotettava hallinto
 - Liiketoiminta- ja strategiset riskit
 - Markkinariskit
 - Vakuutustekniset riskit
 - Vakuutustekniset riskit
 - Operatiiviset riskit
 - Vakavaraisuus ja vastuuvelan kate

- Viranomaisvalvonta/STM
 - Laskuperusteiden vahvistaminen
 - Laskuperusteilla säädetään työeläkemaksusta ja sen osista
 - Laskuperusteilla säädellään esimerkiksi sitä, kuinka paljon työeläkejärjestelmästä voidaan maksaa rahaa ”ulos”, paljonko rahaa yhtiöt voivat käyttää työeläkemaksusta toimintaansa ja paljonko rahastoja pitää kartuttaa
 - Työeläkeyhtiöiden toimilupien, toimilupien laajennusten ja toimilupien perumisten esittelyharkinta valtioneuvostolle
 - Velvollisuus kuulla Fivaa

- Viranomaisvalvonta/Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV)
 - Työeläkeyhtiöiden toimintaan sovelletaan kilpailulakia (948/2011) ja kilpailun valvonnasta työeläkevakuutusyhtiöistä annetussa laissa (354/1997) säädettyjä kilpailun valvontaa koskevia säännöksiä
 - Kilpailulain soveltamisen valvonta kuuluu KKV:lle, Fivan valtuudet säädetään työeläkevakuutusyhtiöistä annetussa laissa
 - KKV:n ja Fivan tulee olla ”tarkoituksenmukaisessa yhteistyössä”

- Julkisuus edistää yleistä luotettavuutta lisäämällä kansalaisten, median ja kilpailijoiden mahdollisuutta saada tietoa
- Julkisuusvalvonta
 - Julkisuutta edistävät:
 - toiminnan läpinäkyvyydestä (julkistamisesta) säädetty
 - alan lakisääteisyyttä täydentävä itsesääntely
 - median kiinnostus